

Λαϊκό παραμύθι

«Το πιο γλυκό ψωμί» (σελ. 18-21)

Θεματικά κέντρα του κειμένου

Η αξία και τα οφέλη της εργασίας | Οι «νόστιμοι καρποί» του προσωπικού μόχθου | Η αποσύνδεση της ευτυχίας από τον πλούτο | Η σοφία των απλών ανθρώπων

Πρόσωπα

Ο βασιλιάς | Ο γέροντας | Οι υπηρέτες του παλατιού

Χρόνος

Κάποια χρονική περίοδος στο παρελθόν η οποία δεν ορίζεται

Τόπος

Το παλάτι, τα χωράφια και μια καλύβα σε κάποιον τόπο (βασιλείο) που δεν ορίζεται

Ανάλυση

Το κείμενο είναι ένα ελληνικό λαϊκό παραμύθι, που έχει ως σκοπό να προσφέρει σημαντικά διδάγματα σχετικά με την αξία της εργασίας και του προσωπικού μόχθου για όλους τους ανθρώπους και ειδικά για τους πιο πλούσιους.

Πρωταγωνιστεί ένας πλούσιος βασιλιάς, που παρά την φαινομενική αφθονία μέσα την οποία ζει, είναι δυστυχισμένος και δεν μπορεί να ικανοποιηθεί από τίποτε πια. Έτσι, πέφτει σε βαθιά θλίψη, η οποία εκδηλώνεται και με την αδυναμία του να βρει νόστιμη οποιαδήποτε τροφή – μια μορφή ανορεξίας. Την κρίσιμη στιγμή εμφανίζεται ένας φτωχός αλλά σοφός γέρος, που τον συμβουλεύει να φάει το πιο γλυκό ψωμί για να βρει πάλι την όρεξή του. Ο βασιλιάς και οι υπηρέτες του δεν καταλαβαίνουν τι πραγματικά εννοεί ο γέροντας και γι' αυτό αρχικά δεν βλέπουν αποτέλεσμα. Τελικά ο γέροντας πείθει τον βασιλιά να τον πάρει μαζί του για τρεις μέρες στα χωράφια, για να του αποδείξει ότι το «πιο γλυκό ψωμί», που τον είχε συμβουλεύσει να φάει, είχε τελικά μεταφορική έννοια και ήταν αυτό που θα έφτιαχνε ο βασιλιάς με τα χέρια του και ύστερα από την δική του προσωπική, σκληρή προσπάθεια. Πραγματικά, ο βασιλιάς νιώθει ξανά ευτυχισμένος ύστερα από αυτή τη διδακτική εμπειρία.

Το κεντρικό δίδαγμα αυτής της ιστορίας αφορά ξεκάθαρα τη μεγάλη σημασία και τα πλεονεκτήματα που έχει για την ανθρώπινη διάθεση και ψυχολογία η καθημερινή εργασία. Η ενασχόληση του ανθρώπου με μια δραστηριότητα η οποία είναι δημιουργική, τον κάνει να νιώθει σημαντικός και χρήσιμος. Παράλληλα, γεμίζει με ικανοποίηση και χαρά η ψυχή του, όταν απολαμβάνει ο ίδιος τα αποτελέσματα της δικής του προσωπικής προσπάθειας, παρά τον μεγάλο κόπο που πιθανότατα έχει νιώσει μέχρι να γευτεί τους «γλυκούς καρπούς» της εργασίας του. Έτσι η σωματική κόπωση γίνεται κάτι ασήμαντο μπροστά στην ψυχολογική ικανοποίηση και πληρότητα.

Το παραμύθι αυτό αναδεικνύει, επίσης, και την ανεπάρκεια πολλές φορές του υπερβολικού πλούτου να φέρει την ευτυχία στους ανθρώπους, αποσυνδέοντας έτσι την αφθονία των υλικών αγαθών από την ψυχολογική γαλήνη (με άλλα λόγια, τα πλούτη δεν φέρνουν πάντα τη χαρά). Τέλος, προβάλλει με πολύ παραστατικό τρόπο μέσω του γέροντα την σοφία και την ευφυΐα των απλών ανθρώπων, υπονοώντας έμμεσα αλλά αρκετά ξεκάθαρα ότι οι φτωχότεροι άνθρωποι, λόγω της πείρας που συσσωρεύουν από τις δυσκολίες της επιβίωσης, μπορούν να αποδειχτούν σε κάποιες περιπτώσεις πολύ ανώτεροι διανοητικά από τους πλούσιους.

Τα χαρακτηριστικά του παραμυθιού

Καθώς το κείμενο είναι παραμύθι, έχει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του λογοτεχνικού είδους. Τα κυριότερα είναι τα εξής:

- α) Σύντομη, κατανοητή και πλήρης ιστορία με αρχή, μέση και τέλος (αυτοτελής ιστορία)
- β) Δομή ιστορίας με τη μορφή: πρόβλημα → αδιέξοδο → λύση (αίσιο τέλος)
- γ) Λίγα αλλά χαρακτηριστικά πρωταγωνιστικά πρόσωπα (συχνά βασιλιάδες)
- δ) Δοκιμασία με στάδια/φάσεις για κάποιο πρόσωπο
- ε) Απουσία συγκεκριμένων χρονικών ή τοπικών πληροφοριών
- στ) Καθημερινή και λαϊκή γλώσσα, αλλά πολύ παραστατική
- ζ) Εξαγωγή σημαντικών διδαγμάτων για σοβαρά θέματα της ανθρώπινης ζωής

Αφηγηματικοί τρόποι

Το κείμενο ως παραμύθι έχει κυρίως αφήγηση, ώστε να παρουσιάζονται οι ενέργειες των προσώπων σε κάθε φάση της ιστορίας. Υπάρχουν, ωστόσο, και διάφορα σημεία όπου τα πρόσωπα μιλούν σε ευθύ λόγο κάνοντας διάλογο, και έτσι γίνεται το κείμενο ζωντανό και παραστατικό (θεατρικότητα της αφήγησης).

Το είδος του αφηγητή

Όπως σε κάθε παραμύθι, έτσι και σε αυτό ο αφηγητής είναι ένα πρόσωπο εκτός της ιστορίας, το οποίο απλώς την διηγείται σε γ' πρόσωπο και δεν συμμετέχει καθόλου σε αυτήν (ετεροδιηγητικός αφηγητής) και την ίδια στιγμή μπορεί να γνωρίζει τις βαθύτερες σκέψεις και τα συναισθήματα των προσώπων (παντογνώστης αφηγητής).

Εκφραστικά μέσα-σχήματα λόγου

Επειδή το κείμενο είναι λαϊκό παραμύθι (δημιουργήθηκε από τον λαό και λεγόταν από τον λαό) δεν περιέχει πολλά σχήματα λόγου, πέρα από κάποιες λίγες μεταφορές. Χρησιμοποιείται, ωστόσο, συχνά η επανάληψη και το ασύνδετο ή πολυσύνδετο σχήμα.

Ασκήσεις

1. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τις σωστές λέξεις.

Ο γέροντας ήταν _____ και ήξερε πολλά _____.

Όλοι οι _____ του βασιλείου άρχισαν να _____ για να φτιάξουν το πιο γλυκό ψωμί.

Ο βασιλιάς την πρώτη ημέρα _____ τα στάχια, τη δεύτερη τα _____ και την τρίτη μέρα πήγε στον μύλο για να _____.

Μετά την δοκιμασία, ο βασιλιάς άρχισε να _____ καθημερινά για τον _____ του.

2. Από τα επίθετα που υπάρχουν στο πλαίσιο, δώστε στον βασιλιά και στον γέροντα αυτά που ταιριάζουν στον καθένα.

παράξενος, οξύθυμος, ευγενικός, εύστροφος, ανυπόμονος, έμπειρος, δύσπιστος, πειθαρχημένος, συνетός, γκρινιάρης

3. Σημειώστε αν είναι σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ) οι παρακάτω προτάσεις, με βάση το κείμενο.

- Ο γέροντας δέχτηκε να τον σκοτώσει ο βασιλιάς, αν τυχόν δεν απέδιδαν οι συμβουλές του.
- Ο βασιλιάς έκανε τις γεωργικές δουλειές στο χωράφι με τα βασιλικά ρούχα.
- Ο γέροντας και ο βασιλιάς δεν έφαγαν τίποτε τις δύο πρώτες μέρες που δούλευαν.
- Ο γέροντας πήγε να μαζέψει ξύλα από το βουνό για να ανάψουν τη φωτιά όπου θα έψηναν τα ψωμιά.